

POCZÍŤAJ BÓH

ČASOPIS EVANGELSKÍCH SERBOŮ

7. číslo

Budyšin, julij 1961

Lětník 11

Hrono na pražnik 1961

Kiž we was je dobry skutk započal, jón dokonja hač do dnja Jezom Chrysta Fil. 1,6

Nam wšitkim wjele džěla do rukow hlada, pola jednoho tak, pola druhého hinak. Wšelake před nami leži, štož mamy hakle započec. Hdyž pak smy něšto započeli a swěru na tym džělamy, je nam hižom jara pomhane. Potom můžemy so nadźijeć, zo bychmy skutk tež dokonjeli.

Nětk pak so tu w našim hronu njejedna wo někajki člowski skutk, ale wo Boži dobry skutk we nas. A hdyž je Bóh Knjez woprawdže tajki we nas započal, směmy sej toho wěsći być, zo jón tež na kóždy pad dokonja. Wo kajki skutk pak so tudy jedna?

Japoštoł Pawoł pisa tu wo skutku našeje wěry. My smy krćeni. To njeje člowjeski skutk, njeje stara pobožna ceremonija, njeje žane poswjećenje džěcaćeje duše na člowske wašnje. Ale Bóh skutkuje we swjatej krćenicy. My smy bibliske stawizny a z nimi Boha a Zbožnika zeznali, tak zo móžeše so z tym hakle wěra zbudzić. To njeje naša zaslužba, ale Boži skutk.

Budźmy jemu džakowni za to! A tež, hdyž so druhdy slabi čujemy we wěcach wěry a sami docyła spokojom njejsmy ze sobu, ze swojej wěry, ze swojej lubosću a druhim wuznawanjom našeho křesćanstwa, směmy sej toho wěsći być, zo tón, kiž je dobry skutk započal, jón tež dokonja!

Jenož jedne potom trjebamy, mjenjucy, zo njebychmy Božemu skutkowanju wobarali, ale zo bychmy jeho swjatemu Duchu woprawdže dali přeco a přeco zaso džělać w našej duši! Nic wěrnó, my wobaramy skutkowanju druhého, hdyž sami přewjěle činimy po swoich myslach a po swojej woli abo hdyž jemu přewjěle do wšeho nutř rěčimy? Naša wěra je mjenjucy tež z tym wohrožena, hdyž njerěka wjace „twoja wola so staň“, ale „moja wola so staň.“

A skutkować može Bóh Knjez přez svojego Ducha tež jenož, hdyž jeho docyła puścimy do našeje wutroby, a to so stawa, hdyž je naša wutroba wotewrjena za jeho słowo a naš rt zwólniwy, z nim rěćec z modlitwu, próstwu, dobroprošenjom a z džakowanjom. Pawoł móže tež tu jenož wo dobrej nadźiji rěćec, zo Bóh, kiž je dobry skutk započal, jón tež dokonja, dokelž smě so w štuće předy dža-

W Delnjej Łužicy

Hižom loni chcychmy Serbski cyrkwinski dzeń w Delnjej Łužicy wuhotować. Bohužel pak so nam to tehdom poradžiło njeje. Lětsa smy zahe dosć, wosrjedz zymy hižom, započeli z prihotowanjami a so wosebje wjeselachmy, kak w Delnjej Łužicy naše wotmyslenje z lubosću přijachu. Dešno, Žyłow, Wjerbno, Popojce, Kšišow, Brjazyn,

Debska Bórkowych chcychmy nas za hosći měć. Pola nas w Hornjej Łužicy běše zajim jara wulki. Wojerowska wosada pak so njemóžeše wobdžělic, dokelž měješe samsny dzeń — 3. njedzělu po swj. Trojicy (18. junija) — swoje cyrkwinske wólby. Slepjanska wosada je našeho cyrkwinského dnja dla po poručenju Zhorjelského konsistorstwa tute wólby přestorčila.

Prihotowanje na tutu zdalenosć njeběše lochke, ale předsyda Serbského cyrkwinského dnja, bratr farar Lazar-Bukečanski, njeje žaneje prócy lutował a so njeje žanoho puća bojał a je wšitko jara derje zarjadował.

Bórze wšak dowiđzachmy, zo z přecelnje přizwoleny 8 omnibusami njemóžemy wšitkich tam dowjezć, kotřiž bychu rady so z nami schadźowali. Wosebje wobzarowachmy, zo dyrbjachmy potom hišće raz w poslednjej nocy wotprajić wulkemu džělej našich serbskich wosadow. Poršicy, Hućina, Malešecy, Budyšink, Klukš a Minakał njemóžachu docyła sobu jěć. Zo su Jenkečenjo a Kubšćenjo podarmo čakali, je bohužel we wěstej měrje naša wina. Njeswačidlo a Rakecy su sej w poslednim wokomiku z nuzy wupomhać wědžale a so z linijowym busom na puć podaše.

Kemši smy w horjeka naspomnjonych wosadach pobyli a smy so wjeselili, móc dožiwić jich žiwe Bože služby po tróchu hinašej liturgiji. Zdžěla přédowachu delnjołužiscej a zdžěla naši serbscy fararjo: Tak přédowaše bratr farar Šolta-Rakečanski w Debsku, bratr farar Renč-Bartski w Brjazynje, hdžež je něhdy farar Wjeńcko skutkował, kotrehož pućowanje do Jeruzalema smy před lětami w našim lópjenu wozjewili, bratr farar Lazar přédowaše na Šwjelowej klěće w Dešnom a bratr superintendent Wirth w rjenje wuporjedžanej cyrkwi w Popojcach. Někotři z nas su sej tež zwěрили, na němskim přédowanju někajke bibliske słowo delnjoserbsce prajić.

Naši bratřa a naše sotry w Delnjej Łužicy su nas pře wšu měru lubje witali a we swoich domach hospodowali. Serbscy ludžo so tak mjez sobu zeznachu.

Popođnju běše naš Serbski cyrkwinski dzeń centralnje za wšitkich z Hornjeje a Delnjeje Łužicy w Bórkowach. Wón měješe za hesło „Jezus je přišo! — K čomu poprawom?“ a

Boží dom w Bórkowach

kować za „towarstwo“ Filipiskich na ewangeliju. So džeržec k Božemu słowu a ewangeliju, so džeržec k jeho wosadze a cyrkwi, runje tež w našim času, wobstajny być w modlitwje, wěru dopokazać w cylym křesćanskim žiwjenju, to je wuměnjenje, z kotrymž Bóh dobry skutk wěry, kotryž je we nas započal z dnjom našeje křenicy, dokonja hač do dnja Jezom Chrysta — to rěka, hač do toho dnja, hdžež naš Knjez zaso přińdže. Maranatha! Naš Knjez přińdže! Haj, přińdž, Knježe Jezu, zo by tutón swět, kotryž sy stworił, kotryž sy wumohl, tež dokonja! To njech je naša nutřna próstwa! La.

jeho charakter běše bóle ekumeniski dyžli hewak. Poskičihu so postrowy a referaty. Farar Š o i t a -Rakečanski spěwaše jako solist. Wšitko běše w dobrej a dostojnej formje.

Superintendent R ö ß l e r -Zlo-Komorowski, dotalny Bórkowski farar, postrowi nas w mjenje Bórkowskeje wosady. Zastupnik Bórkowskeje wosadneje rady nas delnjoserbsce powita a potom so jimaše předsyda L a z a r s l o w a a wšitkich w mjenje Serbskeho cyrkwinskeho dnja stro-wješe. Tónkróć však njemóžeše prajić „Witajće k nam!“; ale „Witajće k nim!“, dokelž běchmy sami hosćo. Wobžarowaše jara, zo njebě móžno, wšitkich zajimcowa do Delnjeje Lužicy sobu brać. Dale zaběraše so z hesłom cyrkwinskeho dnja a rjekny, zo je tola při wšem a we wšem wažne Knjezowe žohnowanje a zo njech tež tutón Serbski cyrkwinski dzeń žohnuje.

Sotra P ě t ř o w a z Bukečanskeje wosady porěča wo tym, što za nju naša cyrkej, naša řeč a naš Knjez Jezus Chrystus woznamjenjeja. Smy však wšitcy zhubjeni a bychmy to tež do wšeje wěčnosti wostali, njeby-li so Bóh Knjez sam we swojej wulkej lubosći nad nami smiřli a nas přez swojeho lubeho syna domoj dowjedl. Na swojim pućowanju přez tutón swět smy wot wšelakich cěmnych mocow wohroženi, wot hrěcha, smjerće a čerta. Tele mocy njechaja našu zbóžnosť a žiwjenje w Chrystusu, ale chcedza nas zawjesć a zahubić. Tola njech so stary njeprěcěl wije kaž chce, Jezus je jeho hižom w horcym wojowanju přemohl. A jeho njewinowate čerpjenje a wumřěće je zawdawk za naše nowe žiwjenje. Kóždy Boža služba je wudžělenje krasnych plodow, je nasycenje z chłěbom žiwjenja a napowjenje z čerstweje wodu. My sebje samych jebamy, hdyž njeprichadžamy. Cyrkej je skutk Boži a swědči wo Boze. Wona wobjimuje křesćansku wosadu, a we njej so Bože skutki chwala a jeho słowo a jeho wola wući. Wón sam, swjaty Bóh, z nami hrěšnymi čłowjekami řeči, a my zaso z nim řečimy spěwajo a so modlo. Derje nam, zo su durje hišće wotewrjene, zo móžemy hišće zastupić a zo směmy wotpołozić, štož nas tłóči a tyši!

Generalny superintendent D. J a c o b -Chočebuski so zaběraše z hesłom dnja — „Jezus je přišo! — K čomu poprawom?“ Je wón snano přišo, zo by wěste pobožne wupyšjenje našeho žiwjenja byl? Ně, wón je z a - k l a d za naše žiwjenje a wumřěće. Bjez tohole zakłada je tola naše žiwjenje na koncu bjez zmysla. Stó je tutón Jezus z Nacareta? Je wón jenož příklad nadobneho čłowkeho zmylenja abo muž krasnych slowow? Je wón jedyn z tych, kiž su někajku nabožinu založili? Běše wón čłowjek, kiž je so tak za swoju wěc horil, zo je samo swoje žiwjenje na křižu woprowal? Móžemy jeho stajić pódla druhich wulkich ludźi stawiznow? Dopominamy so na njeho runje tak kaž na někoho drugeho lubeho, kiž wjace mjez nami njeje? Je nam Boží dom mawzoleum?

W našej Bibliji a w našich kěr-lu-sach so čisće jasnje wěrnosc wob-

swědči: „A słowo sčini so čěto!“ Bóh sčini so čłowjek. W Jezusu mamy Boha, kiž chce, zo so wšitkim čłowjekam pomha. Jenož přez njeho mamy přistup k wěrnemu Bohu, kotremuž rěkamy „W ó t č e n a š!“ Přez Jezom Chrysta zhonimy, zo nas Bóh zawěrnje lubuje. Lubosc Boža njeje samozrozumliwa wěc, ale tež žadyn rjany són. Jezus je tule lubosc na křižu wobkrućil. Bychmy tež prajić móhli: Lubosc je srjedza mjez nami. K tomu je Jezus přišo! Jako horjestanjeni a žiwy Knjez je wón ze swojim słowom a sakramentom mjez nami. My njemóžemy přiwisowac morwemu Jezusej w morweje cyrkwi. Ale ze žiweje wěru smy my přez Jezom Chrysta wuchowani w Boze. To je dziw! A my sej njej-smy tule lubosc Božu zaslužili, dokelž smy wšitcy z winu počezeni. My smy zhubjeni. Tola Bóh nas wot so nje-puści. Ně, k tomu je Jezus přišo, zo by pytal a zbóžne činil, štož je zhub-jene!

Superintendent S c h ü l e r -Chočebuski nas wosebje zwjeseli ze swojim žortniwym, tola po wutrobie nam bliskim słowom. „Wy“, tak wón praješe, „sće sej lošo měli w Hornej Lužicy, so jako Serbja wuchowac hač my tu pod pruskim knjejestwom!“ A superintendent W i r t h wukładowaše, zo ma so powěsć wo wumóženju čłowjekow připowědać. A to na wše móžne wašnje. Nic jenož z předowanjom, ale tež z cyrkwinskej hudźbu, z wuměstwow, z wědomoscú, ale pak tež we wšech řečach — a to rěka pola nas: tež hornjoserbsce a delnjoserbsce. Z delnjoserbskim Wótčenašom so skončl tale rjana zhromadžizna.

Po krótkej přestawce wotjědžechmy z Bórkow do Wjerbna, do ródneje wsy delnjoserbskeho basnika-fararja Mata Kosyka. (Ludži z Bórkow wuwozyć však njebě mało busow dla lochko.) Zwjeseleni widžachmy nimo měry rjenje znowa natwarjeny Boží dom we Wjerbnje, kotryž bě so za čas wojny dospolnje wupalil. Wosadny farar W i n k e l rozpraweše, zo je wosada dotal 90 000 hr. w dobrowólnych darach za swoju cyrkej woprowała. Superintendent W i r t h přednosowaše tu we Wjerbjanskim Božim domje wo hrabji Joachimje Handriju Šliku, kotrehož keluch je wokoło lěta 1650 z Čech do Wjerbna přišo. Šlik běše zmužity a sprawny wojowar za ewangelsku wěru. Jemu je so za krótke čas poradžilo, swobodu za

ewangelskich tam wubědźić. W nje-zbožownej bitwje na Bělej horje před Prahu podležachu ewangelscy. Kejžor da 21 ewangelskich wjednikow zajec a wotprawić, mjez nimi tež Šlika a z tutoho kelucha, kotryž tam we Wjerbnje widžachmy, je wón do swojeje smjerće hišće raz Bože swjate wotkazanje dostał. Dale řečeše naš serbski superintendent wo Maće Kosyku, kiž je jako serbski farar wupućowal do Ameriki, a předčita jeho baseň „Božemje domiznje“. W tutej basni wón ze styskanjom spomina na daloku serbsku domiznu, w kotrejž jeho čěto jónu njebudže pohrjebane. Wón prosy Boha, zo by slonco nad lubej Lužicu njezašlo, zo bychu tam dale rjane kěrlušy zaklinčate a rucy so k modlenju styk-waše:

**Pon rad we cuzem kraju mogu
kaž cuznik wotpocywaš ja,
gaž wém, ty slyšyž hyšći Bogu
a Bog jo z tobu, Lužyca!**

Mato Kosyk je so 18. junija 1853 we Wjerbnje narodil a wupući w lěće 1883 Lužicu a bu z duchowym a pozdžišo na wotpoćinku z farmarjom w Albionje w staće Oklahoma (USA). Hakle po zašlej wójnje dońdže k nam do serbskeje Lužicy powěsć, zo je wón hižom 1940 w 87. lěće žiwjenja na prawdu Božu wotešo.

Po tutym přednosku we Wjerb-njanskeje cyrkwi dyrbjachu Rakeč-njo a Njeswaćidlsy chwatać na lini-jowy bus, kotryž w 19.05 hodž. z Cho-čebuza wotjědže. Druzy pak so hišće raz zeńdžedu w Chočebuskej Kló-štrskej cyrkwi na wječornu nutrnosť, zo bychu so Bohu Knjezeje džakowali za wšu pomoc a lu-bosc, kotruž je nam runje tež na tu-tym dnju wopokazał.

Pólsky bratřa w Budyšinje

Na přepršenje našeje Sakskeje krajneje cyrkwe přebywaše w za-šłym měsacu skupina pólskich ewan-gelskich fararjow tu pola nas. 19. ju-nija wopytachu pólsky duchowni tež Budyšin, hdyž jich serbski superin-tendent witaše a jim něštožkuli ze stawiznow a přitomnosće lužiskich Serbow rozpraweše. Pólsky hosćo — fararjo Waldemar Preiss, Karol Tyrna, Jan Szarek a Karol Sa-miec — z wulkim zajimom wšitko sčěchowachu. Jako slowjanscy bratřa měnjachu, zo dyrbjale so mjez ewan-gelskimi Serbami a ewangelskimi Polakami wuše styki nawjazać. (PB)

Kublanski čas serbskich fararjow 1961

PB. W tydzenju po swj. Trojicy schadźowaše so na Husčanskej farje 11 serbskich fararjow na swój lětuši kublanski čas. Dopolndne bě cyle wěnowane serbskej řeči. Rano započachmy z nutrnosť w Božim domje. Farar L a z a r -Bukečanski wukładowaše nam z Japoštoškich skutkow 4./5. staw. Potom přeložowachmy perikopy z grekskeho teksta. Jako serbske čitanje běchmy sej lětsa wuzwolili Marje Kubašec „Hwězdy nad bjezdnom“. Wězo njemóžachmy cyłu knihu přečitać, ale wona nas tak hnuješe, zo ju doma dočitamy. Popołdnju zaběrachmy so z wědomostnymi problema a běchmy sej k tomu přeprsyli přednosowarjow z daloka a šeroka. Tak slyšachmy přednoski wo psychologii, wo Einsteinowej teorii relatiw-nosće, wo ryzy teologiskim problemje historiskeho Jezusa a wo ekumeni-skim prašenju. Poslednje popołdnje našeho kublanskeho časa pak mějachmy wosebje lubych hosći, mjenujucy našeho česćeneho bratra Michała N a w k u a pjeć serbskich katólskich duchownych.

Serbski superintendent Gerhard Wirth pjećdziesiątnik

Naš luby serbski superintendent a bratr Gerhard Wirth w Njeswaćidle drje so nadziješe, zo snano ničto na jeho pjećdziesiąćiny njemysli. Wón tež rady njechaše, zo by so wosebity nastawk z wobrazom wo nim wozjewil a to w tym časopisu, kotrehož hłowny redaktor sam je. Nětk pak na kóncu kóždeho čišća deleka steji, zo tutón wosadnik „Pomhaj Bóh“ rjaduje Konwent serbskich ewangelskich duchownych. A tutomu našemu konwentej zda so na kóždy pad prawje być, zo so na tutón wosebity džen tež na wosebite wašnje spomina, nic zo bychmy ěłowjeka chwaili a jeho zašlužby na ěłowske wašnje wuzběhowali — to wón sam, naš jubilar, na žadyn pad njecha — ale zo bychmy Bohu Knjezej česć dali nad tym, štož je nam we wosobje a zastojnstwje našeho serbskeho superintendenta darił.

Gerhard Wirth narodzi so 26. junija 1911 w Stróži pola Rakec jako syn serbskeho bura Handrija Wirtha a jeho mandželskeje Hany rodzeneje Renčec. Přeco hdyž ze svojim „Trabantom“ po droze do Wojerec jědze, jeho tam jeho ródny dom strowi a wěsće wón kóždy króć na to myslil. Tele kublo w Stróži so 1926 předa, a 15lětny wyši šuler so ze svojimi do Cokowa pola Huski přesydlil, hdžež běchu sej nowe kublo kupili. Wón sam běše najmlódsze džěćo, druhe běchu tehdom hižom samostatne. Jeho sotře a bratraj su:

Marja, kiž bě wudata na njeboćičkeho Rakečanskeho fararja Korlu Křižana. Wona je wumrěła w léće 1955,

Hana, kiž bě přez 20 lět smilna sotra w Arnsdorfskim wustawje a kiž nětko hospodari w Trélanach,

Korla, kiž je bur w Cokowje,

Pawoł, wučer a slawist, jara wobdarjeny ěłowjek, dr. phil. habil., kiž njeje so bohužel ze sowjetskeje jatby wroćil. Wón je po Božej woli zemrěł 1946 daloko wot lubowaneje serbskeje domizny.

Gerhard pomhaše hižom jako šuler Budyskeje wyšeje šule swojemu bratřej Pawołej při jeho wědomostnym džěle. Tón tehdom zestaješe rěčny atlas wo serbskich dialektach. K tomu wobaj w prózdninach husto po Hornjej a Delnjej Lužicy pućowašaj. Na te wašnje je naš jubilar tehdom hižom naš serbski lud we wjeselu a horju, w nuzy a bėdže derje zeznał. Tež ze serbskej inteligencu kaž ze wšěmi wuznamnymi Serbami a słowjanskimi přećelemi je so wón wobobinsce zeznał. Tole zbudži we nim hłuboki zajim za serbsku rěč, literaturu a historiju. Lubował bě swój serbski narod hižom přeco. To běše tež wěsty dobry džěl namrěwstwa ryzy serbskeho staršiskeho domu. To njemóžeše hinak być, hač zo běše zahority schadžowankar a porjadny sobustaw towarstwa „Swoboda“. Jako so w mlódom šulerju dobre duchowne dary pokazowachu, sej jeho staršej wutrobnje přeješaj, zo by jeju najmlódsi bohosłowstwo studował a pozdžišo jako serbski farar swojemu ludej služil. A — kak spózdziwne to druhdy je! — běše jimaj kaž někajki són, zo móhlo to jónu Njeswaćidlo być, hdžež by do zastojnstwa přišoł. Naš Gerhard Wirth pak njeje jenož tohodla teologiski studij započal, dokelž to jeho staršej chcyšaj, — hačrunjež we woli nana a maćerje někak jedyn puć za sebje spózna —, ale wón je so tola sam wědomnje za zastojnstwo ewangelskeho duchowneho rozsudžil a na to so přihotował. Studował je na uniwersitach w Lipsku, Tübingenje a Berlinje.

Na serbskim seminarje pola njeboćičkeho wyšeho fararja Zarjeńka w Chwaćicach so zeznachmoj. To běše w léće 1931. My mlódzi studenća běchmy tam woprawdže bórže znutřkownje zwjazani a sprěćeleni. My spóznychmy, zo je Gerhard Wirth wosoba, kotraž ma woprawdže něšto prajić a kotrejež słowo někak plaći. Wězo njeje ničto tehdom na to myslil, zo budže wón jónu serbski superintendent; wón drje sam najmenje! Wšak měješe najprjedy po puću dale hić, kotryž njebě přeco najlóši.

W léće 1935 wobsta přenje teologiske pruwowanje w Lipsku a bu z farskim wikarom w Budyšinku. Swjećiznu ewangelskeho fararja dósta 2. januara 1938. W léće 1942 přesadziču jeho, kiž bě rodzeny serbski farar, do Türchau pola Žitawy, a potom samo do Drježdžanskeje Emausoweje cyrkwy. Hdžež so wón tola mjez burskim ludom na wsach najlěpje čuješe! My wěmy, kak je k tomu dóšlo. Nacisća chcychu Serbstwo zničić a započachu, štyrjoch ewangelskich duchownych wučerj z domizny. Mjez nimi bě Gerhard Wirth. Wón pak swojej farstwjie tam w Němcach ani zeznał njeje a njeje tam ženje skutkował, dokelž dyrbyješe mjez tym do wójakow. Po wójnje běše

krótki čas za druheho duchowneho Michalskeje wosady w Budyšinje, doniž jeho sej potom za fararja w Njeswaćidle njewuzwolichu. Tam žane lochke džělo na njeho nječakaše. Rjany Njeswaćidlski Boží dom a fara ležištej w rozpadankach. Z lubosću a zahoritósću prócowaše so wo nowonatwarjenje, a jemu so poradzi, tež wosadnych za to dobyć. Wón je sam z dobrým příkladom prjedy šoł. A z wjele woporami su wosadni pod jeho wjednistwom Boží dom zaso natwarili. Wězo njeje wšitko hišće dokonjane. Tola nalěto 1949 běše tak daloko, zo móžeše so tam Serbski cyrkwinski džen wotměć. Zdobom bu tehdom tam přeni serbski superintendent přez stareho biskupa D. Hahna zapokazany, naš njezapomny bratr Gustaw Mjerwa, a džewjeć lět pozdžišo druhí serbski superintendent přez našeho nětčišeho krajneho biskupa D. Notha, a to je wón sam, naš bratr Gerhard Wirth. Zo to žadyn zmylk był njeje, jeho tehdom za tele wysoke zastojnstwo postajić, je so w běhu poslednich lět wopokazało. Ze zwučenej energiju je přewzał nowe nadawki a Serbsku superintenduru dale na kmáne wašnje wutwaril. Wo svojich zastojnskich bratrow a tež wo serbski dorost so bratrowsce stara.

Nječam tu wšě jeho zašlužby mjenować. Ja wěm, zo to po jeho woli njeje! Jenož na tole chcu hišće pokazać. Hačrunjež je hakle wot léta 1958 sem hłowny redaktor našeho wosadnika „Pomhaj Bóh“, je wón tola praktisce hižom wot wšeho spočatka, wot léta 1950, naš lubowany časopis redigował a wšo derje wobstarał. A to běše a je hoberske džělo! A potom ma so tež prajić, zo wón to bě, kiž je džělo prjedawšeho serbskeho rěčnomiletiskeho seminarara zaso wožiwil. A někotry z tych, kiž jako dorost nětko w serbskich wosadach skutkuje, je pola njeho spěchowanje w serbskich wědomosćach nazhonił, tak na příklad superintendent Graefa we Wojerecach, duchowny Pjastka w Minakale, wikar Albert, naposledk wučbny kandidat w Bukecach, a wikar Bajer, tuchwilu w Rólanach. Wažne džělo je našemu jubilaraj tež nawjedowanje přihotowanjskich tydženjow serbskich fararjow w Husce.

Luby bratře Wirtho! My so Ći džakujemy za wšo dokonjane džělo. My nad tym wšěm dawamy česć Bohu Knjezej, kiž je Će wobarnował a hnadnje wjedl a Će tež we swójbje z Twojej lubej serbskej mandželskej a z twojimi džěćimi, kiž wšitke, wulke a male, pěknje serbsce rěča, k žohnowanju stajil! A tutomu miłosćiwemu Knjezej Tebje a Twoje dalše žiwjenje, wosobinske kaž tež swójbne a zastojnske, poručamy! Wón ma wšitko we svojimaj rukomaj, Tebje, našu cyrkej, naš wótcny kraj a naš horco lubowany serbski narod!

Swědk w Jeruzalemje

Předsyda Rady Ewangeliskeje cirkwe w Němskej (EKD), prezes D. Scharf, je so proboštej D. Grüber-Berlinskemu džakował za jeho wustupowanje na Eichmannowym procesu w Jeruzalemje. Krótko do swjatkow běše probošt jako přeni němski wobskoržowacy swědk před sudnistwo prošeny. D. Grüber bě so w hitlerskim času — tehdom hišće farar blisko Berlina — wjac króc z Eichmannom zetkał. Njesprócnyje so G. za přescěhanych Židow zasadzo- waše, doniž jeho hitlerscy 1941 do koncentraciskeho lěhwa njetykny- chu. Grüberowe wustupowanje na procesu je zbudziło we wšem swěće wulki wothłos. Berlinski probošt mjenowaše wobskorženeho „kruch lodu abo marmora“, kiž njeměješe žane čłowjeske čuće. Prošeše Eich- manna, zo njeby jemu tajke słowa za zło měl, dokelž wón njeje do Jeruza- lema přišoł, zo by so wječič. Eich- mannowy zakitowar prašeše so za tym, kak je so Grüber dušowpastyr- sce wo tehdomnišeho SS-wjednika starał. Grüber jemu wotmołwi, zo je so wón powšitkownje nadźijał, zo ze svojim dobrým příkladom na njeho skutkuje. Jónu pak je so Grüber z Eichmannom trochu priwatnišo rozmołwjeć móhl, a tehdom so jeho Eichmann prašeše: „Što so Wy tak jara wo Židow staraće. Wy tola tak a tak žanoho džaka njezmějeće.“ Na to bě jemu Grüber wotmołwił z při- runanjom wo Židze, kiž bě mjez ru- bežnikow padnył: „A jedyn, kiž nje- běše Žid, bě jemu pomhał. A Knjez, na kotrehož samoho slycham, mi rjekny: ‚Dži a čin’ teho runja.‘“

Po svojim nawróće z Jeruzalema rěčeše probošt D. Grüber wo swoich dožiwjenjach. Wo Eichmannje wón mjenješe, „zo tam kaž tajki portej we swojej šklečanej budce sedži a cyle njewobdželeny we swoich aktach hrjeba.“ Probošt rjekny, zo by hižom wjele pomhane bylo, hdy by so Eich- mann k svojim njeskutkam wuznał a hdy by wo wodaće prošyl. — Pro- bošt D. Grüber wozjewi, zo je zwól- niwy, so dušowpastyrce wo Eich- manna starać, jeli sej wón to přeje a jeli to izraelske sudnistwo dowoli.

Nasim jubilarom

Svojim lubym a swěrnym bratram přejemy z wutroby wšo dobre! Farar Richard Šolta w Delnim Wujězdze swjećeše 6. junija swoje 50. naro- dniny. Wón bě so narodził w Bjedrich- cach pola Łaza. Njebohi farar Małink- Łazowski a Jan Hajež postaraštaj so wo to, zo přindže do Budyšina na wy- šu šulu. Do wójny bě w Slepom za fararja a po wójnje, z kotrejež so čezko ranjeny wróci, běše najprjedy w Sprječach a nětko džěla swěru jako farar w Delnim Wujězdze.

Farar Kurt Handrik w Budy- šinku móžeše swoje 76. narodniny 24. apryla swjećić a farar Avgust Krauc w Hrodzišću, wobaj na wu- měnku, docpě 23. apryla 75. lěto ži- wjenja. — Bóh Knjez chcyl wšitkim dale być hnadny a smilny.

Statny rěčnik Gideon Hausner bě so proboštej džakował — nic jenož za to, zo je pomhał polěšić poměr mjez Němskej a Izraelom, ale tež za to, zo je služil čłowjestwu a čłowje- skosci. Tysacy židowskich ludźi bě- chu so jemu — Němcej! — w sudni- skej žurli a tež samo wonka na hasy za jeho słowa z príkleškom a kiwa- njom džakowali. Wjac króc běchu jeho prosyli, zo by tola wječor swo- jeho žiwjenja w Izraelu přežiwił. — 24. junija je probošt D. Heinrich Grüber swoje 70. narodniny woswje- čil.

Wšelčizny z cyrkwinskeho žiwjenja

W poslednim čisle smy hišće pisali, zo njeje Ruska prawoslawna cyrkej w Swětowej radže cyrkwjow zastu- pjena. Čisće však to wjac njetrje- chi, dokelž je tale cyrkej nětko po wobzamknjenju swjateho Swjateho synoda prošyla, zo bychy ju do tuto- ho zwjazka křesćanskich cyrkwjow přijeli. Próstwu je Moskowski pa- triarch Aleksej podpisał. Ruska cyr- kej je hižom přihłosowała teologiskej zasadze Ekumeniskeje rady, po ko- trež smě kóžda cyrkej, „kotraž ma našeho Knjeza Chrystusa za Boha a Wumožnika“, sobu dželać. Swětowa konferenca cyrkwjow lětsa w no- wembru w New Delhi (Indiska) změ- je wo tym rozsudić, hač so Ruska prawoslawna cyrkej přiwozmje. Tež wšelake druge, tak mjenowane mło- de cyrkwe, kotrež su wurostle z mi- sionstwa, su wo městno w Ekumeni- skej radže prosyle. Su to Čěskobra- trowska cyrkej w Južnej Africe, Presbyterianska cyrkej w Trinidatze, Ewangeliska cyrkej Noweje Kale- donskeje a Loyautěskich kupow, Zwjazk baptistiskich cyrkwjow Ka- meruna, Zjednočena cyrkej Central- neje Afriki w Rodeskej a Iglesia Pen- tecostal de Chile. Dvě cyrkwy w Ju- žnej Africe stej rasowych problemow dla z Ekumeniskeje rady wustupiłoj, tak zo wona nětko 176 protestanti- skich, anglikanskich a prawoslaw- nych cyrkwjow zjednoča. — **Rusko- prawoslawny biskup Jan**, eksarch Moskowskeje patriarchieje w srjedz- nej Ewropje, je srjedz meje wopytał předarski seminar našeje Sakskeje krajneje cyrkwe w Lückendorfu pola Žitawy. Wón tam přednošowaše wo „modlitwje za njebočičkich w ru- skej cyrkwi“. — **Ewangeliske nakla- dnistwo (EVA)** w Berlinje wobsteji 15 lět. Wšitcy sobudžělačerjo tutoho hlowneho cyrkwinskeho naklada w NDR so tuž zhromadźichu na swja- točnu hodžinu, na kotrež biskup D. Krummacher-Greifswaldski powšit- kowno-cyrkwinske nadawki tohole mócného předewzaća rozpomaše. Nimalo na 3000 wšelakich knihow a pismow je so w poslednich 15 lětach w tutym nakladze wudało. — **Oberli- nowy dom w Podstupimje-Babels- bergu** swjećeše w meji 75lětny jubi- lej založenja. To je wulki křesćanski wustaw za hubjenych a bédnych člo- wjekow. Nadawk tutoho wustawa

křesćanskeje lubosće njeje jenož, hu- bjenych hladać, ale jich tež, přede- wšim mlodych, tak daloko kaž je mó- žno, někajke džělo abo rjemjesło na- wučić. —

Handrij Krawčik †

Lětsa na našim kublanskim dnu w Budyšinje je wón nam hišće za- spěwał kěrlušej, kotrež bě do serb- skeje rěče přeložil. Wón je swěru na naše zeždženja chodžił a je wosejbe po poslednej wójnje z nami wutrob- ne styki nawjazal.

Handrij Krawčik je so 29. apryla 1877 w Lipinach pola Łaza narodził. Po swoich šulskich lětach je tu a tam za pohněča služil. W Drježdža- nach je w lěće 1902 přistupil zhroma- dženstwu adwentistow sedmeho dnja a je so bórce podał na šulu, zo by so dał wukublać na předarja. Wot toho časa skutkowaše tu a tam, mjez dru- him tež w Šleskej, w Pomorskej, w Naraňšej a Nawječornej Pruskej a w Poznaňskej prowincy, wot lěta 1927 hač do 1934 tež w Budyšinje. Wot tam je potom přišoł do Běteje Wody, hdžež je wostał hač do swojeje smjerće 15. apryla 1961.

Po poslednej wójnje je z wulkej lubosću podpěral přeloženje Noweho zakonja a je so sam tež w tutym džěle prócował. Nimo wšelakich kěr- lušow, kotrež smy hižom tu w našim lópjenu wozjewili, je wón před ně- kotrymi lětami tež scenje po swj. Lukašu znowa do serbsčiny přeložil. Jeho wulke žedjenje běše, zo by so Bože slowo pawje bohaće mjez Ser- bami wusywało.

Jako pobožneho čłowjeka jeho lu- bowachmy a sej česćachmy a nas wu- trobne hnuješe jeho swěrna lubosć k serbskej rěči a k serbskemu ludej.

Swěrnny Wótčec

Wjedź mje, dobry swěrnny Wótče,

Pře wšu zemju hubjenu;

Ja sym slaby, ty sy mócný,

Wjedź ty sam mje za ruku.

Z dobrým manna, z dobrým manna

Nasyć mje w cuzbje tu!

Chcyl ze skały ty mje křewić

Sam tu z wodu žiwjenja,

Wohnjowy stołp budže wodźić

Mje hač přiindu do swěta.

Wumožniko, Wumožniko,

Budź mi móc a chowanka!

Z brjoha Jordanskeje smjerće

Wjedź mje swobodneho dom,

Z rowa zbudzeného potom

Do domizny z Jezusom.

Chwalbne spěwy, chwalbne spěwy

Zanošu ci z česćenjom!

Preł. Handrij Krauc

Naklad Domowina. — Licenca č. 733
Wuchadza jónkróc za měsac. — Rjaduje
Konwent serbskich ewangeliskich duchow-
nych. — Hrowny zamołwity redaktor:
superintendent G. Wirth - Njeswačidlski
Čisć: III-4-9, Nowa Doba, čisćernja
Domowiny w Budyšinje